

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Esityksen perusteella muodostuneen käsityksen mukaan uudistuksen tavoitteet ovat hyvät. Työllisyyden kasvattaminen ja alueiden elinvoiman vahvistaminen ovat tärkeitä tavoitteita myös Keiteleen kunnalle.

Esityksessä puhutaan järjestämisvastuun siirtämisestä pääosin kunnille. Todellisuudessa järjestämisvastuu on kuitenkin siirtymässä yhteistoiminta-alueelle, eli työllisyysalueelle ja kunnalle on siirtymässä vain rahoitusvastuu. Keiteleen kunnan näkökulmasta paljonkaan ei olisi muuttumassa nykyiseen tilanteeseen verrattuna, koska työllisyysalueen vaatimus työllisten määrästä vaatii laajentamaan aluetta käytännössä yhtä laajaksi kuin nykyiset Te-toimistojen alueet ovat.

Keiteleen kunnan näkökulmasta uudistus tarkoittaisi käytännössä rahoitusvastuun siirtymistä kunnalle, mutta ei juuri merkittävää mahdollisuutta vaikuttaa kuntalaisten saamaan palveluun eikä näin ollen myöskään työllisyyden hoidosta syntyvien kustannusten syntymiseen. Näin ollen ehdotukseen kirjattu ”kunnilla olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa työttömyysetuuksista syntyvään rahoitusvastuuseen järjestämällä työttömille palveluja, jotka johtavat työllistymiseen avoimille työmarkkinoille”, ei tosiasiallisesti ole toteutumassa pienissä kunnissa. 2023 vuoden alusta toteutuva HVA-siirto saa Keiteleen kunnassa aikaan jopa sen, että kuntien mahdollisuus vaikuttaa rahoitusvastuuseen tulee heikkenemään, koska kunnalla ei ole automaattisesti roolia edes TYP-prosessissa eikä kuntouttavan työtoiminnan järjestämisessä. Vaikuttaakin siltä, että kunta on joutumassa maksajaksi muiden tekemille päätöksille.

Pienten kuntien kohdalla yhteistyön tekeminen on monella sektorilla ollut luontevaa, välttämätöntä ja itsestään selvää jo pidemmän aikaa. Näemmekin tärkeänä, että kuntien tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa palveluun varmistetaan järjestämisvastuun ja rahoitusvastuun liittämällä yhteen niin, että kunnilla on aito mahdollisuus päättää palvelutasosta ja resurssien käytöstä. Kuntien tulee voida sopia yhteistyöstä haluamallaan tavalla ja haluamallaan alueella. Keiteleen kunnan kohdalla 20 000 työllisen vaatimus saa aikaan niin suuren alueen, että siinä ei enää puhuta luonnollisesta työssäkäyntialueesta, joka muodostaa ”maantieteellisesti yhtenäisen alueen, joka on työssäkäynnin ja työmarkkinoiden kannalta toimiva”.

Keiteleen kunnan sijainti maakuntarajalla saa aikaan myös sen, että nykyisessäkin tilanteessa luonnollinen työssäkäyntialue ulottuu kahden maakunnan (ja Te-palveluiden) alueelle. Tämä koskee Keiteleellä sekä työnhakijoiden työllistymismahdollisuuksia että yritysten työvoimatarpeiden täyttämistä. Kuntien itsehallinnon toteutumisen kannalta olisi tärkeää, että kunnat voisivat yhdessä toistensa kanssa sopia niistä asioista, joissa haluavat yhteistyötä tehdä ja järjestää haluamansa palvelut itsenäisesti riippumatta työllisten määrästä. Esityksessä perustellaan työllisten määrän vaatimusta yhdenvertaisella palveluiden saatavuudella. Käytännössä yhdenvertaisuus ei tule toteutumaan työllisyysalueilla, joissa on kooltaan erilaisia kuntia ja maantieteellisesti pitkät välimatkat. Lähipalveluiden turvaaminen pienillä paikkakunnilla ei järjestämisvastuun keskittyessä ole realistinen oletus.

Keiteleen kunnassa on saatu hyviä tuloksia työllisyydenhoidossa, kun paikallistasolla on pystytty kehittämään toimintaa. Kunnassa toteutettu Maaseutukunnan KOTELO -hanke (esr) on tuonut kuntaan matalan kynnyksen tiivistä ja yksilöllistä tukea pitkään työttömänä olleille, joilla on monenlaisia palvelutarpeita. Lisäksi tiivis yhteistyö sosiaalitoimen, terveyspalveluiden, kunnan elinvoimapalveluiden ja Te-palveluiden kanssa on mahdollistanut paikallisista tarpeista lähtevän rakenteellisen kehittämisen. Hankkeen toiminta-aikana (2020-) on Keiteleellä saatu työmarkkinatuen kuntaosuuksia laskuun ja ennen kaikkea löydetty työttömille työnhakijoille polkuja kohti avoimia työmarkkinoita.

Hankkeen toiminnan aikana on Keiteleellä koettu erittäin tärkeänä kasvokkaisen vahvan tuen saatavuus ja paikalliset verkostot. Lausunnolla olevan esityksen toteutuminen vaikuttaa pienen kunnan näkökulmasta vesittävän rakennetut hyviksi koetut palvelut ja käytännöt, kun kunnan mahdollisuus taata riittävä tuki työnhakija-asiakkaille siirtyy kauas. Kunnan näkökulmasta hankkeessa koottujen kokemusten hyödyntäminen tulevaisuuden palvelujen suunnittelussa tuntuisi järkevältä ja vastuulliselta. Hankkeessa on myös pystytty edistämään palkkatuen käyttöä, työkokeilupaiikkojen etsimistä sekä kolmannen sektorin työllistämisen edellytyksiä, jolloin osatyökykyisten tai pitkään työttömänä olleiden mahdollisuuksia työllistymiseen on pystytty tukemaan. Järjestämisvastuun kohdistuminen suoraan kuntaan toisi paikallistuntemuksen itsestään selväksi osaksi työvoima- ja yrityspalveluita. Tästä hyötyisi sekä työnhakija, työnantajataho sekä kunta pystyessään todella vaikuttamaan kuntalaisten työllistymisen edellytyksiin.

Esityksen tavoitteet ovat kaikkienensa hyvin kannatettavia, mutta pienten kuntien tilannetta esitetyt ratkaisut eivät vie tavoitteiden suuntaan.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 Keskeiset ehdotukset:

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 Pääasialliset vaikutukset:

Järjestämisvastuun näennäinen siirto ja rahoitusvastuun siirto kunnille saa aikaan sen, että kunnat eivät voisi saada enää palkkatukea työllistämisen tueksi. Nykyisellään kunnat ovat olleet merkittävä pitkään työttömänä olleiden tai osatyökykyisten työllistäjä. Kuntien kannalta tämä mahdollisuus jää jatkossa pois, mikä on omiaan vaikeuttamaan kunnan mahdollisuutta omalla toiminnallaan vaikuttaa vaikeammin työllistyvien työllistymismahdollisuuksiin ja näin ollen työttömyysetuuksien rahoitusvastuuseen. Kunnalle onkin lankeamassa potentiaalisesti entistä suurempi lasku työttömyysetuuksista siksi, että mahdollisuutta palkkatuen hyödyntämiseen ei enää ole. Ei vaikuta realistiselta, että palkkatuen hyödyntäminen lisääntyisi tässä suhteessa muilla työnantajilla. Pieni kunta siis joutuu kantamaan seuraamukset näennäisestä järjestämisvastuusta, mutta ei pysty hyödyntämään sen tuomia mahdollisuuksia.

Laskennallisen nykytilan käyttäminen taloudellisten vaikutusten ja kustannusten korvaamisen tason määrittelyssä on ongelmallinen. Kunta, jossa on nyt satsattu palveluihin ja kulut ovat pienet, kärsii laskentatavan takia satsauksistaan. Esityksessä korostetaan rahoitusmallin kannustavuutta. Uusi työttömyysetuuksien rahoitusmalli ei kuitenkaan kannusta järjestämään työllistymistä edistäviä palveluita, koska niillä ei ole vaikutusta rahoitusosuuksiin. Keskeinen ongelma on myös se, että samalla kun sote-palvelut siirtyvät hyvinvointialueen vastuulle, lisääntyy kuntien taloudellinen vastuu työttömyysetuuksista. Kuntien mahdollisuus esim. eläkeselvittelyjen kautta ohjata työttömiä työnhakijoita, joiden työkyky ei todellisuudessa mahdollista työllistymistä, työttömyysetuuksilta oikeammille etuuksille heikkenee. Kunnasta siis tulee kustannusten osalta vastuunkantaja, mutta käytännön toimista päätösvalta on todellisuudessa HVA:lla ja työllisyysalueella.

Tämänhetkisen rahoitustason käyttäminen tulevan rahoituksen määrittelyssä on ongelmallinen myös siksi, että työvoimahallinnon resurssit vaikuttavat olevan liian niukat jo tässä vaiheessa kattamaan henkilöstötarpeen, jonka uusi toukokuussa 2022 käyttöön otettu palvelumalli vaatisi. Tiivistä yhteistyötä tehtäessä on käynyt selväksi, että henkilöstö on äärimmäisen kuormittunutta, sijaisia ei rekrytoida poissaolojen ajaksi riittävästi ja asiakasmäärät ovat kohtuuttomat vaatimuksiin suhteutettuna. Asiakaspalvelu laadukkaasti ja niin, että sillä voitaisiin aidosti saada muutosta vaikeammin työllistyvien tilanteisiin, vaatisi paremmat resurssit ja mahdollisuuden keskittyä asiakkaisiin. Nykyisellä henkilöstömäärällä tähän ei päästä vaikka olemassa oleva henkilöstö onkin ainakin Keiteleen kunnan kohdalla todella omistautunutta ja asiantuntevaa. Uudistuksen rahoitusta tulisikin suhteuttaa realistisiin kuluihin, joita tavoitteiden mukainen toiminta vaatisi.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 Muut toteuttamisvaihtoehdot:

Vaihtoehdossa 1. kunta saisi vapaat kädet päättää järjestämisestä, siihen liittyvästä yhteistyöstä ja vastata kustannuksista. Tämän myötä toteutuisi kuntien mahdollisuus koordinoida palveluita ja muokata ne vahvasti kunnan yksilöllisiä tarpeita vastaavaksi. Eri kunnilla, myös lähekkäin sijaitsevilla, on erilaisia tarpeita työttömien työnhakijoiden palveluissa mutta myös yritysten palveluissa. Kuntien on luontevaa solmia sopimuksia yhteistyöstä niiden kuntien kanssa, jotka sijaitsevat lähellä ja joiden kanssa on ennenkin tehty yhteistyötä esim. yhteisten viranhaltijoiden muodossa. Koska palvelun siirto kuntien vastuulle on tarkoitus korvata täysimääräisesti kulujen osalta, ei kunnilla pitäisi olla ongelmia palveluiden järjestämisessä, kun yhteistyötä voidaan tehdä sopimusperustaisesti. Riittävä yhteistyöalue voi muodostua palvelukohtaisesti niin, että käytännössä joidenkin toimien osalta 20 000 työllisen vaatimus toteutuisikin. Olennaista on, että yhteistyö on sopimusperustaista ja kunnalla on vastuu sekä järjestämisestä että rahoituksesta.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaannpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työväilyksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja

hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

Keiteleen kunnan huomioiden rahoitukseen liittyen on esitetty luvun 4.2 huomioiden yhteydessä.

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

**Laki palkkaturvalain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta**

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

**Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;
Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-

**Laki työsopimuslain muuttamisesta;
Laki merityösopimuslain muuttamisesta**

-

**Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;
Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta**

-

**Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;
Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;
Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta**

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;
Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;
Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;
Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;
Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;
Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomioon esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Hiltunen Jutta
Keiteleen kunta